

Asia: VN/26120/2023

Arviomuistio viranomaisia koskevista seuraamuksista tietosuojalainsäädännön rikkomisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomessa viranomaisille ei pääsääntöisesti voida määrätä hallinnollisia seuraamusmaksuja. Perustuslakivaliokunta on korostanut lausunnoissaan, että viranomaisille määrättävä hallinnollinen seuraamusmaksu on vieras menettely, joka on ristiriidassa koko perusoikeusjärjestelmän, hallinnon lainmukaisuusperiaatteen, ja viranomaisen velvollisuuden kanssa hoitaa lakisääteisiä tehtäviä, ja siten viranomaisten erityisasema tulee huomioida.

Muutamassa laissa, kuten arviomuistiossa oli otettu esiin, on säädetty mahdollisuudesta määrätä seuraamusmaksu viranomaisille, mutta nämä eivät liity tietosuojarikkomuksiin ja niiden perustuslaillisuus on arvioitu eri kontekstissa. Vaikka EU:n tietosuoja-asetus mahdollistaa jäsenvaltioiden kansallisen liikkumavaran, on perustuslakivaliokunta pitänyt tärkeänä, että tätä liikkumavaraa käytetään siten, että viranomaiset rajataan hallinnollisten seuraamusmaksujen ulkopuolelle.

Hallinnollisen seuraamusmaksun tavoite on varmistaa tietosuojalainsäädännön noudattamista, varoittaa muita organisaatioita rikkomuksista ja korvata rekisteröidyille aiheutuneet vahingot. Yrity maailmassa painottuu seuraamusmaksun tavoitteista hyvin etenkin varoittavan esimerkin teho, johon rooliin ei toivota joutuvan oman organisaation osalta sekä mahdolliseen suureenkin mainehaittaan negatiivisten taloudellisten vaikutusten lisäksi. Vaikka viranomaisille ei määrätä hallinnollisia seuraamusmaksuja, virkamiehet voivat joutua henkilökohtaiseen vastuuseen tietosuojarikkomuksista.

Virkavastuu on keskeinen osa tietosuojavelvoitteidenkin noudattamista ja virkavastuu varmistaa, että vastuu tietosuojarikkomuksista kohdistuu niihin henkilöihin, jotka ovat syyllistyneet niihin. Viranomaisten toimintaa ohjaa vahvasti lainmukaisuusperiaatteen mukainen velvoite noudattaa

lakia kaikessa toiminnassaan ja suojella perusoikeuksia sekä viranomaistoimintaa valvotaan myös useilla eri tavoin. Ja kuten arviomuistiossa todettiin, niin viranomaisten toiminta on myös budjettisidonnaista ja hallinnollinen seuraamusmaksu voisi vaikeuttaa viranomaisen lakisääteisten tehtävien hoitamista.

Viranomaiset ovat usein tilanteessa, jossa niiden on punnittava perusoikeusriskilähtöisesti eri perusoikeuksia keskenään liittyen perusoikeuksien turvaamiseen tai rajoittamiseen, ja seuraamusmaksujen uhka voisi vaikuttaa tähän punnintaan. Perustuslakivaliokunnan mukaan hallinnolliset seuraamusmaksut viranomaisille voisivat vaarantaa perusoikeuksien tasapainon, erityisesti julkisuusperiaatteen ja yksityiselämän suojan välillä. Seuraamusmaksujen uhka voisi johtaa siihen, että viranomaiset suosivat liikaa yksityiselämän suojaa julkisuuden kustannuksella.

Suomen oikeusjärjestelmä tulisi pitää yhtenäisenä ja viranomaisille määrättävät seuraamusmaksut ovat poikkeus suomalaisessa oikeusjärjestelmässä. Suomen malli on tietoinen valinta, joka perustuu perustuslailliseen arviointiin ja haluun säilyttää hallinnon erityisluonne, joka sisältää erityistä sääntelyä ohjaten hallinnon toimintaa. Hallinnollisten seuraamusmaksujen laajentaminen viranomaisille vaatisi ennen muutosten tekemistä huolellista harkintaa ja laajempaa arviointia, jossa otettaisiin huomioon perusoikeuksien tasapaino, hallinnon lainmukaisuusperiaate sekä muut oikeusjärjestelmän vaatimukset.

Blomqvist Mia
Ulosottolaitos - hallintovouti, tietosuojavastaava